

STUDENTSKÉ PŘÍSPĚVKY

JEŠTĚ JEDNOU K UPLATŇOVÁNÍ ZÁSADY „NE BIS IN IDEM“ V TRESTNĚPRÁVNÍ PRAXI TENTOKRÁT SROVNÁNÍM ARGUMENTACE NÁLEZU ÚSTAVNÍHO SOUDU SP. ZN. IV ÚS 81/95 A ROZSUDKU NEJVYŠŠÍHO SOUDU SP. ZN. TZN 12/95.

MIROSLAV ČAŇO

V nedávné době vzbudila pozornost odborné právnícké veřejnosti diskuze kolem problematického právního závěru, který konstatoval ve svém nálezu sp. zn. IV ÚS 81/95 Ústavní soud. Šlo o rozhodnutí, kterým bylo označeno za rozporné s čl. 40 odst. 5 Listiny základních práv a svobod (dále jen Listina) a čl. 4 odst. 1 Protokolu č. 7 k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen Úmluva), takové rozhodnutí soudu, kdy došlo k opětovnému odsouzení pachatele trestného činu nenastoupení služby v ozbrojených silách podle § 269 odst. 1 trestního zákona (dále jen tr.z.), t.j. za situace, kdy již dříve byl pachatel pro stejný trestný čin pravomocně odsouzen. Takovéto rozhodnutí není v souladu se zásadou „ne bis in idem“ obsaženou v označených ustanoveních, tedy zásadou, podle které nesmí být nikdo trestán za čin, pro který byl již pravomocně odsouzen nebo zproštěn obžaloby.¹

¹ již zde musíme upozornit na odlišné vymezení zásady „ne bis in idem“ v čl. 40 odst. 5 Listiny a § 11 odst. 1) pís. f) tr.z. Zmiňovaným ustanovením Listiny je vymezena tak, že nikdo nemůže být trestně stíhán za čin, pro který již byl pravomocně odsouzen nebo zproštěn obžaloby. Kdežto označené ustanovení trestního zákona stanoví, že trestně nelze pro týž skutek stíhat

Tento právní názor do značné míry neguje dosavadní pojmání zmiňované zásady v trestněprávní teorii i praxi ve vztahu k chápání k pojmu „skutek“ a k zachování totožnosti skutku.²

Shodou okolností po skutkové stránce velmi podobný případ a stejnou právní problematiku řešil v rozsudku sp. zn. 2 TzN 12/95 i Nejvyšší soud. Jeho právní názor, který vychází z uznávané teorie jednoty skutku v trestním právu, je v příkrém rozporu se zněním právního závěru předmětného nálezu. Argumentace, kterou Nejvyšší soud v tomto rozsudku vyvrací je shodná s argumentací, kterou ve svém nálezu použil Ústavní soud.

V kontextu naznačených okolností se budeme dále zabývat jednotlivými rozbory i srovnáním obou označených rozhodnutí, což je pro vzájemnou protikladnost obou označených rozhodnutí nejen zajímavé, ale především se nám dostane odpovědi na otázku kvality jejich zdůvodnění a hloubky teoretického přístupu při jejich zpracovávání. Hned v úvodu však musíme zdůraznit, že naše zkoumání je zaměřeno na hodnocení „podložení věrohodnosti“ toho, kterého právního závěru a nemůžeme od provedené argumentační analýzy očekávat odpověď na otázku správnosti (či pravosti) některého z názorů, neboť to je v prvé řadě záležitostí přístupu dotčených právnědogmatických teorií.

NÁLEZ ÚSTAVNÍHO SOUDU SP. ZN. IV ÚS 81/95³

Odůvodnění tohoto nálezu Ústavního soudu přirozeně obsahuje nejen argumentaci ohledně sledovaného právního problému, nýbrž je zde rozvedena řada dalších právních otázek. Dále se proto budeme zabývat jen těmi pasážemi, které se k uplatňování zásady „ne bis in idem“ v trestněprávní praxi vztahují.

Ústavní soud dospěl k závěrům, podle kterých:

„Soud, který rozhoduje o vině a trestu, musí respektovat zásadu vyjádřenou v čl. 40 odst. 5 Listiny základních práv a svobod, jakož i čl. 4 odst. 1 Protokolu

toho, proti němuž dřívější stíhání pro týž skutek skončilo pravomocným rozsudkem soudu nebo bylo pravomocně zastaveno, to vše za předpokladu, že rozhodnutí nebylo v předeepsaném řízení zrušeno.

² srovnej v této souvislosti např. Doc. JUDr. Vladimír Kratochvíl, CSc., Nad jedním rozhodnutím Ústavního soudu ČR, Kriminální věda č. 3/1996, str. 202 až 207.

³ nálezu Ústavního soudu byl publikován ve Sbírce rozhodnutí a nálezů Ústavního soudu České republiky č. 4/1996, str. 41 a násl. Veškeré údaje vztahující se k nálezu vycházejí z této jeho publikace.

č. 7 k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod, že nikdo nemůže být stíhán nebo potrestán za stejný čin opakovaně, tedy zásadu „ne bis in idem“.

Pokud trestní zákon v ustanovení § 269 odst. 1 stanoví podstatně přísnější trest pro toho, kdo nenastoupí vojenskou službu s úmyslem vyhnout se jí trvale, nelze toto ustanovení vykládat tak, že trvale je vlastně dočasně či krátkodobě. Taková interpretace vybočuje z ústavních mezí.⁴

Uvedené závěry jsou z argumentačního pohledu tezemi, které by samy o sobě vyvolávaly pochybnost, a aby získaly věrohodnost musí být zdůvodněny. To jest, musí vycházet z premis, které jsou založeny na evidenci důkazů a jsou nezvratně prokazatelné. Logické propojení jednotlivých argumentů, které vznikají vyvozováním tezí z příslušných premis (ze skutkových zjištění a na ně aplikovaných ustanovení právních předpisů se vyvozují právní závěry), pak tvoří strukturu odůvodnění.

Objasnění skutkových zjištění v dané věci Ústavním soudem, stejně jako aplikovaných právních norem je nezbytné pro pochopení právních závěrů a provedení samotné argumentační analýzy. Následně proto o nich bude pojednáno a jejich výklad bude pak završen rozбором právních závěrů.

Po skutkové stránce vycházel Ústavní soud z těchto zjištění: Rozsudkem Okresního soudu v Olomouci sp. zn. 7 T 14/95 ze dne 24.2.1995 byl uznán stěžovatel vinným ze spáchání trestného činu nenastoupení služby v ozbrojených silách podle § 269 odst. 1 tr.z., přičemž za stejný trestný čin byl již pravomocně odsouzen rozsudkem téhož soudu sp. zn. 32 T 76/94 ze dne 4.5.1994. Stěžovatel proto podal proti opětovnému odsuzujícímu rozsudku odvolání, kde žádal o zproštění obžaloby s odůvodněním, že již jednou byl pro tentýž trestný čin odsouzen, a jelikož odmítá vojenskou službu vykonávat trvale může být nepřetržitě trestán až do věku 60. let, kdy končí branná povinnost. Odvolací soud toto odvolání zamítl, neboť podle jeho názoru se v posuzovaném případě jednalo o spáchání trestného činu stejného druhu, ale za zcela jiných skutkových okolností, neboť podruhé se pachatel dopustil jednání zakládající trestní odpovědnost v jiném čase, když povolání k výkonu základní vojenské služby směřovalo do jiného místa. Tedy jednalo se o zcela jiný a nikoliv totožný skutek. Stěžovatel si poté podal proti rozhodnutím obecných soudů ústavní stížnost, ve které mimo jiné uvádí, že v trestním řízení ze strany soudů došlo k porušení čl. 40 odst. 5 Listiny a Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. To proto, neboť byl již jednou pro trestný čin nenastoupení služby v ozbrojených silách podle § 269 odst. 1 tr.z. odsouzen pravomocně zato, že odmítl trvale vykonávat vojenskou službu.

Pokud se týká aplikovaných právních norem byly v daném případě použity

ustanovení čl. 40 odst. 5 Listiny, čl. 4 odst. 1 Úmluvy a §§ 269 odst. 1 tr. z. a 270 odst. 1 tr.z.

Podle čl. 40 odst. 5 Listiny, nikdo nemůže být trestně stíhán za čin, pro který již byl pravomocně odsouzen nebo zproštěn obžaloby.

Tutéž zásadu stanoví zmiňovaný čl. 4 odst. 1 Úmluvy, a sice nikdo nemůže být stíhán nebo potrestán v trestním řízení podléhající pravomoci téhož státu za trestný čin, za který byl již osvobozen nebo odsouzen konečným rozsudkem podle zákona a trestního řádu tohoto státu.⁴

Podle ustanovení § 269 odst. 1 tr.z., kdo v úmyslu vyhnout se trvale vojenské činné službě nebo zvláštní službě nenastoupí službu v ozbrojených silách do 24 hodin po uplynutí lhůty stanovené v povolávacím rozkaze, bude potrestán odnětím svobody na jeden rok až pět let.

A konečně podle § 270 odst. 1 tr.z., kdo nenastoupí byť i z nedbalosti službu v ozbrojených silách do 24 hodin po uplynutí lhůty stanovené v rozkaze bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta.

Hodnocením právního stavu věci dospěl Ústavní soud k těmto závěrům:

1. Výše citovaná skutková podstata trestného činu nenastoupení služby v ozbrojených silách podle § 269 odst. 1 tr.z. je poměrně přesná a konkrétní. Jejím podstatným znakem je úmysl směřující k trvalému nenastoupení této služby, což je zvláště patrné ve srovnání se skutkovou podstatou téhož trestného činu podle § 270 odst. 1 tr.z., která znak trvalosti sankcionovaného jednání neobsahuje (významná je zde též podstatně mírnější trestní sazba).

2. S ohledem na právní závěr 1) pak Ústavní soud řešení případu uzavírá tak, že jestliže trestní zákon v ustanovení § 269 odst. 1 tr.z. stanoví přísnější trest pro toho, kdo nenastoupí vojenskou službu s úmyslem vyhnout se jí trvale ve srovnání s ustanovením § 270 odst. 1 tr.z., je nepřijatelné toto ustanovení vykládat tak, že trvale je vlastně krátkodobě či dočasně. Četnost trestných činů by pak byla závislá na počtu podání ke službě, které orgán vojenské správy vydá či nikoliv. Ústavní soud tedy zaujal stanovisko, že trestného činu nenastoupení služby v ozbrojených silách podle 269 odst. 1 tr.z. se pachatel dopustí jen, pokud je mu doručen povolávací rozkaz a on nenastoupí do 24 hodin po stanoveném termínu do této služby, a pakliže je za toto jednání později soudem pravomocně odsouzen, nemůže být již dále pro spáchání téhož trestného činu odsouzen znovu. V každém dalším případě nenastoupení služby v ozbrojených silách, pak jen setrvává na své již dříve projevené vůli. Takovéto další jednání představuje jen individualizaci okolností

⁴ srovnej z.č. 209/1992 Sb.

skutku, kdy došlo k spáchání předmětného trestného činu poprvé. Tedy jedná se o všechny případy, kdy je povolání vydáno v jiném čase a do jiného místa.

Aplikací zmiňovaných právních norem na zjištěný skutkový stav, pak vyvozuje Ústavní soud poslední závěr:

3. V posuzovaném případě, jak soud prvního stupně, tak soud odvolací nepochybovaly o tom, že se jedná o dva stejné opakované trestné činy, přestože stěžovatel od počátku namítal, že již při spáchání prvního trestného činu nenastoupil službu v ozbrojených silách s úmyslem nenastoupit ji trvale. Soud prvního stupně k této námitce nepřihlížel vůbec a odvolací soud dovodil, že ve druhém případě došlo k nenastoupení služby v jiném čase a povolání bylo učiněno do jiného místa. Odsud Ústavní soud dovozuje, že interpretace aplikovaných právních předpisů odvolacím soudem se neslučuje se zásadou v čl. 4 odst. 4 Listiny, podle které při používání ustanovení o mezích základních práv a svobod musí být šetřeno jejich podstaty a smyslu. Mimo to v souladu s právním názorem 2) nebyla soudy respektována zásada vyjádřená v čl. 40 odst. 5 Listiny, jakož i čl. 4 odst. 1 Úmluvy, tedy zásada „ne bis in idem“, jelikož stěžovatel byl trestán opakovaně pro stejný trestný čin, i když se jednalo o stejný skutek.

Jak už bylo výše naznačeno, není předmětem našeho rozboru oprávněnost závěrů uvedených v nálezu podle zásad teorie ústavněprávní nebo trestněprávní, cílem našeho zájmu teď bude zkoumání argumentace zejména se zřetelem na chyby, které obsahuje.⁵

Nejprve je nutné zmínit, že použitá argumentace je racionální a nejsou v jejím rámci uplatňovány žádné z prvků argumentace přesvědčovací.⁶ Argumentační postup, jak plyne z označených závěrů 1), 2), 3) (v odůvodnění nálezu jsou závěry uvedeny v pořadí 1), 3) a 2), ale pro vyjádření vzájemného logického vztahu bylo jejich pořadí v tomto rozboru pozměněno, což však nemění nic na jejich významu a funkci) se opírá o v řízení zjištěný skutkový stav a aplikované právní normy. Potud se jedná bezpochyb o argumentaci logickou. Dlužno však dodat, že v odůvodnění jsou při řešení otázek, které však nesouvisí se sledovanou problematikou, uplatňovány argumenty rétorické⁷, a to především v úvahách Ústavního soudu, kdy hodnotí např. možný druh postihu za spáchání trestného činu nenastoupe-

⁵ ohledně určení chyb v argumentaci viz blíže Ota Weinberger, *Základy právní logiky*, Masarykova Univerzita, Brno 1993, str. 215 až 221.

⁶ viz např. JUDr. Jaromír Harvánek, CSc. kol., *Právní teorie, Iuridica Brunensia*, Brno 1995, str. 204 a 205

⁷ rétorickými argumenty se rozumí takové, které nemají striktně logickou povahu (např. řečnické otázky) aniž však ztrácejí racionální charakter, dále k pojmu rétorické argumenty srovnaj Ota Weinberger, *Základy právní logiky*, Masarykova Univerzita, Brno 1993, str. 215 a násl.

ní služby v ozbrojených silách, přičemž tento svůj postoj formuluje jako výzvu zákonodárné moci.

Pro argumentaci Ústavního soudu v nálezu je příznačná nejasnost a někdy i nedůslednost. Nejasnost vyplývá jednak ze sémantické vágnosti, která se projevuje při neúplném či nepřesném vyjadřování dílčích termínů a jejich vlivu na logiku argumentace a nedůslednost je pak patrná především při chybném stanovení premis a z toho vyplývajících špatného vyvozování důsledků.

Ohledně nesprávného stanovení premis se vrátíme nejdříve k právnímu závěru 1). Jsou zde srovnávány ustanovení §§ 269 odst. 1) tr.z. a 270 odst. 1 tr.z. (pro úplnost je nezbytné uvést, že analogicky jsou podpůrně zmiňovány též ustanovení §§ 272a tr.z. a 272b tr.z.), přičemž se jedná o premisy tohoto právního závěru, jakožto argumentu. Obě normy jsou vyloženy izolovaně na základě jazykové a logické interpretace. Zcela zde chybí nezbytný pohled skrze systémové zařazení do právního řádu a trestněprávní teorie. To hned ve dvou rovinách. Za prvé s přihlédnutím k obecně známé skutečnosti, že výklad toho, kterého trestného činu je možný jen ve spojení příslušných ustanovení obecné a zvláštní části trestního zákona, není možné přistoupit k výkladu ustanovení §§ 269 odst. 1) tr.z. a 270 odst. 1) tr.z., aniž by zůstaly nezodpovězeny otázky především posouzení naplnění formálních (znaky skutkové podstaty) a materiálních (stupeň společenské nebezpečnosti) znaků trestného činu ve smyslu § 3 tr.z.. Takto stanovená premisa – jak je vyjádřena v posuzovaném případě – je nutně neúplná. Výhraďa, že Ústavní soud hodnotí v daném případě rozhodnutí obecných soudů potud, pokud jsou jimi dotčena práva stěžovatele chráněná Listinou resp. příslušnou mezinárodněprávní normou mající závaznost Ústavního zákona,⁸ nemůže podle našeho názoru obstát, neboť pokud nejsou v analyzovaném nálezu přesně definovány všechny právně relevantní okolnosti – a to jak z pohledu obecné právní teorie, tak dotčených dogmatických právních teorií – je pochybné, zda výklad jednotlivých právních norem je učiněn spolehlivě, a tedy zda jejich interpretace není provedena účelově v domnělém přesvědčení ochrany základních práv a svobod jednotlivce garantovaných Ústavním pořádkem. Tedy pokud již Ústavní soud přistoupil ke komparaci zmiňovaných ustanovení trestního zákona, měl přistoupit rovněž k jejich hlubšímu teoretickému rozboru, aby přesvědčivěji objasnil důvodnost své právní úvahy a potažmo především právního závěru 1). V tomto pochybení můžeme právem spatřovat vadu při stanovení premisy pro celý argument, neboť ten se stává v důsledku neúplného výkladu aplikovaných právních norem (pravdivosti premis) značně pochybný. Druhým případem, kde máme zato, že měl Ústavní soud užít systematického výkladu použití ustanovení §§ 269 odst. 1) tr.z. a 270 odst. 1) tr.z. a zaujmout konkrét-

⁸ viz č. 10 Ústavy České republiky

ní stanovisko, je vztah označených ustanovení a normy správního práva, která je oběma předvídána. Jde o vztah k brannému zákonu (z.č. 92/1949 Sb. v platném znění). To nejméně proto, aby mohly být přesně objasněny podmínky nastoupení služby v ozbrojených silách, což se jeví zvláště potřebným pro určení právního stavu věci. Odsud totiž vyplývá odpověď na otázky proč a za jaké situace k nenastoupení předmětné služby dochází a jakým způsobem se povolávání k výkonu této služby uskutečňuje. Zodpovězení těchto otázek má podstatný význam pro řešení merita věci, jak vyplývá z dále rozvedeného pojednání. Rovněž tento nedostatek můžeme hodnotit jako vadu argumentace, kdy díky absenci stanovení potřebné premisy schází celý argument.

Na nedůslednost a nejasnost v argumentaci Ústavního soudu narážíme též při neúplném užívání pojmu „skutek“, jak je patrné z odůvodnění nálezu. Ústavní soud se opírá o tento pojem, pokud hodnotí jeho totožnost. Konkrétně jde o postižení situace, kdy pachatel setrvává na své dříve projevené vůli, přičemž již dříve se tímto projevem vůle dopustil trestného činu nenastoupení služby v ozbrojených silách. Kdykoliv poté setrvává na dříve projevené vůli, nedopouští se opětovně tohoto trestného činu. V každém opakovaném případě se jedná o tentýž skutek. Uplynutí času mezi jednotlivými případy ani skutečnost, že povolání k výkonu služby směřuje vždy do jiného místa, totožnost skutku nemění. Jedná se pouze o okolnosti, které skutek individualizují. Z argumentačního pohledu stojí za zmínku, že vyjádření celé situace je tezí, která opět vznikla vyvozením z neúplné premisy, přičemž k vyvození teze došlo chybně. Jádro spočívá v tom, že Ústavní soud sice ve svém závěru (tezi) operuje pojmem „skutek“, avšak adresátovi svého sdělení zamlčuje, co jím vlastně rozumí. Ve svém úsudku vychází z premisy, kterou zná, ale kterou opomněl vyjádřit v textu odůvodnění. Za takového stavu je pak platnost premisy nejistá a stejně tak logika úsudku a pravdivost teze. Pokud by Ústavní soud dbal striktně zásad logické argumentace, nemohl by ke shora uvedené tezi dospět, či přesněji bez explicitně vyjádřené premisy by nemohl žádný důsledek vyvodit.

Snad za poslední vadu argumentace v předmětném nálezu můžeme považovat sémantickou vágnost, se kterou jsou dotčeny dílčí termíny určitých vztahů. Zásadní význam má pohled na tento jev při vyjádření vztahu mezi termíny (v užším smyslu) „úmysl“, „projev vůle“, „stejně jednání a stejný následek“ (tento problém má úzkou návaznost na výše posuzovanou vadu neúplného vyjádření pojmu „skutek“). V právním závěru 2) Ústavní soud konstatuje (doslovná citace): „...byl-li v předchozím soudním řízení zjištěn úmysl nenastoupit službu trvale..., při dalším povolání již setrval na své dříve projevené vůli službu nenastoupit. Jde tedy o stejné jednání a stejný následek...“. Sémanticky neostré je především vyjádření

vztahu abstraktně zamýšlených situací „byl zjištěn úmysl“ (úmysl), „setrval na dříve projevené vůli“ (projev vůle). Je zřejmé, že se nejedná o sémanticky shodné situace, a že chybí bližší rozvedení pojmů „úmysl“ a „projev vůle“. Z pojetí Ústavního soudu však vyplývá, že i přes zmiňovanou nejasnost mezi oběma situacemi (pojmy) je zde hypotetická shoda, a z toho dovozuje závěr, že se jedná o stejné jednání a následek. Jednak narážíme opět na nedůsledně stanovené premisy a z nich chybně vyvozené důsledky (teze) tohoto úsudku (argumentu), nicméně těžiště naší pozornosti zaměříme na problém nejasného sémantického vyjádření vztahu mezi uvedenými pojmy. Úmysl můžeme chápat jako stav vědomí před jednáním, kdy jde o rozhodnutí, jak dále jednat, tedy jde o určitý obsah lidského vědomí.⁹ Naopak projev vůle je vyjádřením obsahu vědomí, tedy úmyslu vně tak, aby byly vyvolané účinky zamýšlené v úmyslu.¹⁰ Jedná se o typický vztah obsahu a formy. Podstata tohoto rozlišení v argumentaci Ústavního soudu absentuje, proto se jeví, jakoby obě popisované situace vyjadřovaly tentýž vztah. Vyjádření by mělo být přesnější, aby vylučovalo, byť náznak sémantické setřelosti. V prvním případě se jednalo o projev úmyslu službu v ozbrojených silách nenastoupit trvale a ve druhém případě o projevení téhož úmyslu. V návaznosti na tuto skutečnost pak snadno odhalíme logickou chybu při stanovení závěru, že se jednalo o „stejně jednání a stejný následek“. Pokud by vyvození tohoto důsledku mělo být správné – bez ohledu na vytkené pochybení při stanovení premisy – mohly by takový závěr platit jen tehdy, pokud bychom zcela ignorovali běh času. Každý případ projevu vůle může individuálně zakládat jen konkrétní následek. Rozlišení pojmů „úmysl“ a „projev vůle“, tak ukazuje logickou chybu Ústavního soudu při určení totožnosti skutku. Ústavní soud totiž dovozuje existenci totožnosti skutku, právě z projevu vůle (uskutečnění úmyslu) nenastoupit službu v ozbrojených silách trvale. Leč jak jsme právě prokázali každý případ projevu vůle je jedinečný a nikoliv věčný, proto úvaha o tom, že totožnost skutku je vázána na projev vůle, jakožto uskutečnění úmyslu je chybná. Bližší charakteristika tohoto problému v kontextu posuzovaného případu, je pak více záležitostí trestněprávní teorie, než-li argumentačního rozboru, proto se tímto tématem nebudeme dále zabývat.

Při celkovém hodnocení argumentace Ústavního soudu v předmětném nálezu nezbyvá než závěrem uvést, že jednotlivé argumenty (právní a skutkové závěry) vznikly na základě hypotetické úvahy a jsou stíženy množstvím chyb a netvoří vzájemně konzistentní celek. Jejich hlavní slabinou je nedostatečné teoretické

⁹ toto pojetí úmyslu vychází ze vztahu svědomí a morálního apriori; k tomu srovnej Arno Anzenbacher, Úvod do filozofie, SPN, Praha 1991, str. 234 až 235.

¹⁰ východiskem pro toto pojetí projevu vůle je aplikace mravního apriori svědomím na jednotlivé situace; k tomu viz Arno Anzenbacher, Úvod do filozofie, SPN, Praha 1991, str. 236.

zpracování. Proto odůvodnění nálezu Ústavního soudu sp. zn. IV ÚS 81/95, jakož i jeho závěry uvedené počátkem této kapitoly nejsou přesvědčivé a nálezy jako celek nemůže působit věrohodným dojmem.

ROZSUDEK NEJVYŠŠÍHO SOUDU SP. ZN. 2 TZN 12/95¹¹

K posouzení otázky uplatňování zásady „ne bis in idem“ při opětovném odsouzení pachatele pro spáchání trestného činu nenastoupení služby v ozbrojených silách podle § 269 odst. 1 tr.z. se vyjádřil, jak již bylo zmíněno, rovněž Nejvyšší soud a to v rozsudku sp. zn. 2 Tzn 12/95 ze dne 21.2.1996.

Toto rozhodnutí vychází z téměř totožných skutkových zjištění jako v případě zkoumaného nálezu Ústavního soudu. Argumentace Nejvyššího soudu je založena na posuzování námitek, které uvedl ve stížnosti pro porušení zákona ministr spravedlnosti, přičemž argumentace obsažená v této stížnosti je shodná se závěry Ústavního soudu v nálezu sp. zn. IV ÚS 81/95.

Nejvyšší soud se v tomto rozhodnutí přirozeně nezabýval jen otázkou uplatňování zásady o nemožnosti opětovného odsouzení pachatele pro týž skutek, avšak se zřetelem na účel našeho pojednání budou stejně jako v předešlé analýze rozebrány jen ty části jeho odůvodnění, které se k tomuto problému vztahují.

Výsledkem rozsudečné argumentace je závěr:

K posouzení otázky uplatňování zásady „ne bis in idem“ při opětovném odsouzení pachatele pro spáchání trestného činu nenastoupení služby v ozbrojených silách podle § 269 odst. 1 tr.z. za opakované nenastoupení takové služby s úmyslem trvale se jí vyhnout není porušena zásada „ne bis in idem“ vyjádřená v čl. 40 Listiny základních práv a svobod a v § 11 odst. 1 pís. f) trestního řádu, protože nejde o tentýž skutek a každý další případ takového nenastoupení je novým skutkem.

Již na první pohled je tento závěr ve zcela zřejmém rozporu s právním názorem, jak jej učinil ve dříve sledovaném případě Ústavní soud.

Nejvyšší soud při rozhodování vycházel ze skutkového stavu, kdy obviněný M.N. byl uznán dne 18.10.1994 rozsudkem Okresního soudu v Olomouci vinným trestným činem nenastoupení služby v ozbrojených silách podle § 269 odst. 1 tr.z. Tohoto trestného činu se měl dopustit, když v létě roku 1994 po osobním převzetí povolávacího rozkazu nenastoupil k výkonu základní vojenské služby v určeném

¹¹ pro účel rozboru rozsudku Nejvyššího soudu sp. zn. 2 Tzn 12/95 byla použita jeho anotace v aplikačním programu ASPI. evidenční číslo 6437. Rozsudek byl rovněž publikován v Právních rozhledech č. 7/1996, str. 326 a násl.

vojenském útvaru. Obviněný si proti tomuto rozhodnutí podal odvolání, v němž se domáhal zrušení rozsudku okresního soudu s odůvodněním, že již jednou pro týž skutek byl odsouzen a jeho odmítnutí výkonu vojenské služby je trvalé a věčné. Krajský soud v Ostravě, pobočka v Přerově, jakožto soud odvolací, odvolání jako nedůvodné zamítnul.

Proti zamítavému rozhodnutí krajského soudu podal ministr spravedlnosti – mimořádný opravný prostředek – stížnost pro porušení zákona ve prospěch obviněného M.N., ve které uvádí tyto argumenty:

- obviněný M.N. byl trestním příkazem Okresního soudu v Olomouci ze dne 19.1.1994 uznán vinným ze spáchání téhož trestného činu, když v tomto prvním případě se jej měl dopustit v červenci roku 1993.
- podstatným znakem skutkové podstaty trestného činu nenastoupení služby v ozbrojených silách podle § 269 odst. 1 tr.z. je úmysl pachatele směřující k trvalému nenastoupení vojenské činné služby nebo zvláštní. Odtud vyplývá závěr, že v daném případě byl obviněný potrestán za své rozhodnutí trvale se uvedené službě vyhnout.
- jelikož je přípustné i po prvním odsouzení za zmiňovaný trestný čin doručit obviněnému další povolávací rozkaz, a pokud k tomuto případu došlo, přičemž obviněný i při novém předvolání setrval na své již dříve projevené vůli vojenskou službu nenastoupit, jedná se podle názoru ministra spravedlnosti o stejné jednání a stejný následek, a tedy o totožný a nikoliv nový skutek. Totožnost skutku nemůže být ovlivněna změnou v některých okolnostech, které jej individualizují (povolání k vojenské službě bylo učiněno v jiné době a do jiného místa).

Z těchto dílčích argumentů (premis) je pak ve stížnosti vyvozen jako důsledek právní závěr (teze) celého jejího odůvodnění (argumentace):

Odsouzením obviněného M.N. ve druhém případě pro týž skutek byl soudem prvního stupně porušen trestní zákon v ustanovení § 269 odst. 1) trestního zákona ve vztahu k ustanovení § 11 odst. 1) trestního řádu, které vyjadřuje pravidlo, že nikdo nesmí být stíhán opětovně pro týž skutek (zásada ne bis in idem). Navíc tento nedostatek neodstranil ve svém rozhodnutí ani odvolací soud.

Základními právními normami, které byly v posuzovaném případě aplikovány jsou jednak výše citovaný § 269 odst. 1) tr.z., dále § 11 odst. 1) tr. řádu a v návaznosti na něj rovněž citovaný čl. 40 odst. 1 pís. f) Listiny. Obě poslední ustanovení vyjadřují shodně zásadu zákazu opětovného trestního stíhání pachatele trestného činu pro týž skutek, jestliže předchozí trestní řízení skončilo vynesením pravomocného rozsudku soudu nebo bylo pravomocně zastaveno, jestliže řízení

nebylo v předepsaném řízení zrušeno. Vzhledem k tomu, že předmětný rozsudek Nejvyššího soudu je značně rozsáhlý, jsou v něm aplikovány či alespoň zmíněny i další právní normy. Nicméně podstatnými pro řešení sledované problematiky i zůstávají shora označená ustanovení, takže není třeba na tomto místě citovat jiná. Za zmínku však stojí, že Nejvyšší soud nereflekoval při právním hodnocení případu existenci prve zmiňovaného čl. 4 odst. 1 Úmluvy, kteréžto ustanovení je ve smyslu čl. 10 Ústavy součástí právního řádu České republiky.

Na základě zjištěného skutkového stavu věci a podané stížnosti pro porušení zákona dospěl Nejvyšší soud k těmto právním závěrům:

- a) stížnost zaměřuje existenci stejného úmyslu s existencí stejného skutku resp. nerozlišuje úmysl pachatele od projevu tohoto úmyslu. Tak zcela pomíjí dosavadní trestněprávní chápání tohoto pojmu, které je založeno na skutečnosti, že poté, co je pachatel sděleno obvinění ze spáchání trestného činu, pak jeho opětovné spáchání trestného činu představuje vždy nový skutek.
- b) i když pojem „skutek“ není ani v trestním zákoně a ani v trestním řádu vymezen, přesto je definován teorií trestního práva a soudní praxí tak, že skutkem se rozumí určitá událost ve vnějším světě záležející v jednání člověka, která může mít znaky jednoho trestného činu, dvou i více trestných činů (v jednočinném souběhu), anebo nemusí vykazovat znaky žádného trestného činu. Podstatou skutku je jednání pachatele a následek tímto jednáním způsobený, jenž je relevantní z hlediska trestního práva. Jednání je projev vůle ve vnějším světě, které může spočívat v konání (komisivní delikt) nebo v opomenutí; nekonání (omisivní delikt); jednání může být spácháno úmyslně nebo nedbalostně. Následek je znakem jednotlivého i konkrétního trestného činu a takovýto následek ve své konkrétní podobě spojuje dílčí útoky (akty) do jednoho skutku a zároveň umožňuje dělit chování člověka na různé skutky. Pro zachování skutku je třeba totožnosti konkrétního jednání, následku či obou, byť i částečné v právně podstatných skutkových okolnostech. Nestačí proto stejný úmysl.
- c) v návaznosti na předchozí rozbor pojmu „skutek“ a zachování jeho totožnosti, pak Nejvyšší soud dovozuje, že trestný čin nenastoupení služby v ozbrojených silách podle § 269 tr.z. je trestným činem omisivním právem (t.j. je možné jej spáchat jen opomenutím konání). Rozborem příslušných ustanovení branného zákona č. 92/1948 Sb. v platném znění (§§ 15 odst. 2, věta třetí; 16 odst. 9 pí. a) a 52 odst. 1) pak dospívá k závěru, že zmiňovaného trestného činu se lze dopustit opakovaně jen po opětovném doručení povolávacího rozkazu a nenastoupení k výkonu vojenské služby do určené

- ho místa, nejpozději do 24 hodin po lhůtě uvedené v povolávacím rozkaze. Tedy zaviněným jednáním se pachatel dopustí trestného činu nenastoupení služby v ozbrojených silách podle § 269 tr.z., když dříve byl pro tento trestný čin pravomocně odsouzen za jiných skutkových okolností (zejména odsouzen v jiném místě a čase) a odtud plyne, že takovýto nový skutek je odlišný od předchozího, neboť se zde ani z části nekryjí konkrétní jednání pachatele a následek z něj vyplývající ve vztahu mezi předchozím a opětovným spácháním daného trestného činu.
- d) výše uvedený závěr je potvrzován též z pohledu dokonání trestného činu nenastoupení služby v ozbrojených silách podle § 269 tr.z., neboť tento trestný čin je dokonán novým uplynutím lhůty 24 hodin od doby stanovené k nástupu v povolávacím rozkaze. Proto při opakování jeho spáchání je vyloučena totožnost skutku ohledně předchozího spáchání. Navíc opětovné povolávání k výkonu vojenské služby je plně v souladu s branným zákonem, a jelikož vždy při opětovném předvolání jde o nový skutek, bylo by v rozporu se zásadou rovnosti vyjádřenou v čl. 1 odst. 1 Listiny, kdyby spáchání trestného činu bylo spojeno se zproštěním této povinnosti, čímž by pachatelé byli zvýhodněni oproti těm, kteří své povinnosti řádně plní.
- e) zjištění úmyslu vyhnout se trvalé vojenské činné službě (nebo zvláštní službě) je závěrem právním a nikoli skutkovým, přičemž, proto je pojetí skutku a úmyslu, jak je vyjádřeno ve stížnosti neudržitelné. Odvozeně pak platí, že zákonným znakem skutkové podstaty zmiňovaného trestného činu je úmysl vyhnout se trvale vojenské činné službě. Tento úmysl tak musí být projeven v době opomenutí povinnosti stanovené v povolávacím rozkaze. Skutečnost, že pachatel měl stejný úmysl dříve nebo, že jej bude mít v budoucnu je právně bezvýznamná.
- f) podle názoru Nejvyššího soudu nelze přijmout argument z něhož plyne, že pokud pachatel setrval na své dříve projevené vůli nenastoupit službu v ozbrojených silách je opětovné nenastoupení k této službě beztrestné. Podle daného principu by pak nebylo možné trestně stíhat např. pachatele, který by se dopustil pokusu trestného činu vraždy § 219 tr.z. (jako příklad je rovněž uváděn trestný čin krádeže § 247 tr.z.), jestliže by vraždu později dokonal. Při dokonání tohoto trestného činu by jen setrval na své dříve projevené vůli usmrtit konkrétní osobu. I v tomto ohledu se projevuje záměna chápání opětovného potrestání za tentýž čin s otázkou trestního postižení opakovaně spáchaného trestného činu.
- g) názor vyslovený ve stížnosti pro porušení zákona nerozlišuje skutečnost, že

vůle pachatele je složkou jak jeho jednání (které je projevem vůle) jako znaku objektivní stránky skutkové podstaty trestného činu, tak i složkou zavinění jako znaku subjektivní stránky. To znamená, že samotná vůle spáchat trestný čin není trestná a na druhé straně, každý projev vůle, který způsobí následek významný pro trestní právo je samostatným skutkem, pokud se nejedná o pokračování v trestné činnosti, trestný čin hromadný nebo jednočinný souběh.

- h) pokud byl pachatel pravomocně odsouzen pro spáchání předmětného trestného činu, nemůže být jeho první jednání totožné s jednáními, které v době tohoto odsouzení ještě vůbec nespáchal. Jinak by byl pachatel po prvním nenastoupení trestán i za další k nimž teprve v budoucnu může, ale také nemusí dojít. Trestní odpovědnost v právním státě je důsledně budována na tom, co pachatel již učinil, co spáchal a nikoliv na tom, co by mohl spáchat nebo chtěl někdy v budoucnu.

Ze všech uvedených dílčích argumentů (premis), pak Nejvyšší soud zavrhuje celou argumentaci tezí, že skutek, pro který byl obviněný M.N. pravomocně odsouzen v řízení vedeném u Okresního soudu v Olomouci rozsudkem ze dne 18.10.1994, není ve smyslu § 11 odst. 1) pís. f) tr.ř. totožný se skutkem, pro nějž byl tento obviněný pravomocně odsouzen trestním příkazem téhož soudu ze dne 19.1.1994.

Zkoumaná argumentace v rozsudku Nejvyššího soudu je jednoznačně racionální. Za přísně logickou ji můžeme považovat v právních závěrech a), b), c), d) a g). Právní závěry e), f), a h) více než-li z premis trestněprávní teorie vycházejí z účelové úvahy a byť jsou vnitřně logicky konzistentní představují spíše hypoteticko-kategorický úsudek. Vzhledem tomu, že do argumentace byly včleněny, aby doplňovaly argumenty striktně logické a jejich povaha je spekulativní, máme zato, že se jedná a argumenty rétorické.

Neobyčejně dobře a účelně je konstruován vztah mezi právními závěry a), b), c), neboť ty jsou uvedeny v logické posloupnosti a maiore ad minus (od většího k menšímu). V závěru a) je nejprve obecně vyjádřen rozpor v pojetí pojmu „skutek“ a jeho totožnosti mezi tím jak je chápán ve stížnosti pro porušení zákona – záměnou úmyslu a skutku – a tím jak jej chápe trestněprávní teorie. Nato navazuje závěr b), kde je přesně vyjádřen pojem „skutek“ v pohledu trestněprávním spolu s charakteristikou pojmů „jednání“, „následek“, a odkud je dovozena jednotá skutku. Konečně pak v právním závěru c) je podrobně rozvedena podstata záměny úmyslu a skutku, kde je kriticky vyvrácen názor vyjádřený ve stížnosti pro porušení zákona. Každý z těchto závěrů můžeme chápat jako dílčí argument, který by mohl existovat samostatně (příp. s menším doplněním) a zároveň všechny tři tvoří ve spojení ucelený právně logický argument. Právní závěr d) pak subsidi-

árně doplňuje předešlé závěry, když je v něm logicky rozvedena myšlenka dokonání posuzovaného trestného činu a totožnosti skutku. Právní závěr g) izolovaně řeší otázku úmyslu jako složky subjektivní a objektivní stránky skutkové podstaty daného trestného činu a logicky tak vystihuje neúplnost závěrů ve stížnosti pro porušení zákona.

Všechny uvedené právní závěry, pak logicky prokazují důvodnost závěrečné teze, to zejména díky hlubokému záběru v teoretických otázkách trestního práva. Bez povšimnutí nesmí zůstat, že Nejvyšší soud se tak velmi důsledně vypořádával s posouzením předmětného problému, když osvětlil snad všechny trestněprávní skutečnosti, které se k němu bezprostředně vztahují. Přesně pak definoval jednotlivé premisy všech argumentů, sémanticky důsledně odlišuje používané termíny a jednotlivé právní závěry jsou v odůvodnění zkoumaného rozsudku logicky tak provázané, že na sebe vzájemně navazují, doplňují se aniž by se opakovaly či v jednotlivých tezích se překrývaly.

Jak již bylo uvedeno, aplikoval Nejvyšší soud vedle přísně logické argumentace rovněž právní závěry (argumenty) rétorické povahy. Tento přístup je jistě pozitivní, pokud argumenty tohoto druhu vhodně doplňují argumenty logické, avšak pokud jsou použity a hlavně zformulovány nepřesně, více provedené argumentaci škodí, než-li ji prospívají. Z našeho pohledu za relativně pravdivé argumenty označujeme v odůvodnění právní závěry e) a f), přičemž musíme zdůraznit, že i přes níže vyřčené pochybení, nesnižují významně jinak vysokou přesvědčivost a důvěryhodnost odůvodnění.

V případě právního závěru e) došlo k chybě v argumentaci tak, že na základě premisy (doslovná citace): „zjištění úmyslu... je právním závěrem, nikoliv skutkovým, přičemž o totožnosti skutku rozhodují závěry nikoliv právní, nýbrž skutkové...“, je vyvozena teze: „...proto pojetí skutku a úmyslu (vyjádřené ve stížnosti pro porušení zákona)...je neudržitelné“. Uvedená empirická premisa je chybná a je z ní vyvozen nepřesný důsledek. Podle našeho názoru zmiňovaný právní závěr (zjištění úmyslu) je odvozen ze závěrů, jak je uvádí ministr spravedlnosti při prokazování skutkového stavu věci. Tedy byť je ve stížnosti existence totožnosti skutku dovozována ze zjištění úmyslu obviněného, přesto tento právní závěr jen potvrzuje závěry skutkové. Nejvyšší soud tímto argumentem poukazuje toliko na sémantickou nepřesnost a logickou neúplnost při formulování závěru ve stížnosti pro porušení zákona, kde měla být totožnost skutku dovozována z „učiněného projevu vůle“ nikoliv z nejasného „zjištění úmyslu“. Jistě ani tato formulační změna na problém vytykané záměny v chápání úmyslu a skutku, avšak podtrhuje chybu,

kterou při vyvozování důsledku učinil Nejvyšší soud.¹² Neudržitelné pro pojetí úmyslu a skutku podle stížnosti by především bylo, jestliže by z ryze právního závěru, který nemá oporu ve zjištěném skutkovém stavu, byla totožnost skutku dovozována. Pokud si však uvědomíme, že se ministr spravedlnosti jen nepřesně a neúplně vyjádřil, a že totožnost skutku je v daném případě možné dovozovat ze závěrů skutkových, pak se nám odkryje ona zmiňovaná chyba ve vyvození důsledku z nepravdivé premisy. Nejvyšší soud tímto argumentem pak nemůže spolehlivě kritizovanou záměnu pojetí úmyslu a skutku vyvrátit.

Právní závěr f) je do značné míry zpochybnitelný především dříve učiněným právním závěrem e). Nejvyšší soud zde poukazuje na skutečnost, že pouhé setrvání na projevené vůli v případě opětovného spáchání trestného činu nenastoupení služby v ozbrojených silách zakládá beztrestnost takového jednání. Analogicky poukazuje na skutečnost, že ani pachatele trestného činu vraždy, by nebylo možné opětovně trestat, pokud by tento trestný čin dokonal, neboť ten by jen setrval na dříve projevené vůli usmrtit konkrétní osobu. Srovnání jednání pachatele u obou trestných činů je problematické, protože zatímco trestný čin nenastoupení služby v ozbrojených silách (§ 269 tr.z.) je trestný čin pravý omisivní, tedy trestný čin, který lze spáchat jen opominutím stanovené povinnosti, tak trestný čin vraždy (§ 219 tr.z.) resp. krádeže (§ 247 tr.z.) jsou trestnými činy nepravými omisivními, čímž se rozumí trestné činy, které lze spáchat jak opominutím, tak konáním (např. Lékař se dopustí trestného činu vraždy opomenutím, když úmyslně opomene podat pacientovi potřebný lék k záchraně života a pacient v důsledku toho zemře.¹³ Máme zato, že jestliže Nejvyšší soud v právních závěrech b) a hlavně c) staví na rozdílnosti charakteru omisivního a komisivního trestného činu svou argumentaci, bylo by přiléhavější, kdyby v posuzovaném závěru srovnával raději povahu jednání pachatele při páchání pravých omisivních trestných činů (zde např. porovnání s trestným činem zanedbání povinné výživy podle § 213 tr.z.). Nesoulad, který z uskutečněného srovnání vyplývá je zřejmý, v jednom případě zakládá trestní odpovědnost opomenutí konání (či zdržení se určitého konání), ve druhém předvídáme u založení trestní odpovědnosti spíše určité konání. Navíc jelikož byl za příklad vybrán vedle trestného činu s relativně malým stupněm společenské nebezpečnosti¹⁴ (§ 269 tr.z.), trestný čin v tomto ohledu výrazně kontrastní, tedy s vysokým stupněm společenské nebezpečnosti (§ 219 tr.z.), nelze se

¹² k problematice teoretického chápání pojmů „úmysl“ a „skutek“ viz blíže Oto Novotný a kol., *Trestní právo hmotné I, Obecná část, Codex, Praha 1995*, str. 109 a násl.

¹³ ohledně trestných činů omisivních pravých a nepravých srovnej Oto Novotný a kol. *Trestní právo hmotné I, Obecná část, Codex, Praha 1995*, str. 80 a 81.

¹⁴ k pojmu „stupeň společenské nebezpečnosti“ srovnej § 3 tr.z.

ubránit přesvědčení, že jde o jakýsi kvaziprvěk eristické argumentace¹⁵. Zvolený přístup při konstruování tohoto argumentu je méně důsledný, nežli u argumentů ostatních. Sledovaný princip kritiky nemožnosti opakovaného trestání založeného jen na setrvání na projevu dříve projevené vůle, tak postrádá přesvědčivost, byť jinak velmi dobře podporuje závěrečnou tezi odůvodnění.

Pokud jsme vyjadřovali výhrady k právním závěrům e) a f) vzhledem k jejich relativnosti, co by rétorickým argumentům, nemůžeme přehlédnout, že právní závěr h) vhodně doplňuje argumenty striktně logické. Hypotetickým vyjádřením možného potrestání pachatele za ještě neuskutečněnou trestnou činnost zvyšuje důvěryhodnost celé argumentace a takřka spolehlivě překonává konkurenční (kritizovaný) právní závěr vyjádřený ve stížnosti pro porušení zákona.

Na závěr rozboru argumentace označeného rozsudku Nejvyššího soudu je třeba ocenit zvláště dobrou kombinaci dominantně logického výkladu aplikovaných právních norem s výkladem jazykovým a systematickým, když zvláště mimořádně důsledná a přitom citlivá práce s jazykem je jedním z hlavních pilířů kvality odůvodnění rozsudku.

SROVNÁNÍ ARGUMENTACE ZKOUMANÝCH ROZHODNUTÍ

Provést srovnání argumentace obou rozhodnutí představuje nesnadný úkol. Obsahově totiž obě vycházejí z právně dogmatických hledisek, což se podstatně odráží v jejich charakteru a především rozdílnosti. Rizikem této komparace je hodnocení meritorně zásadních právních otázek, přičemž hodnocení argumentační se jich dotýká jen nepřímo. Srovnáním argumentace – jak již bylo opakovaně zmíněno – obou rozhodnutí nedostaneme tudíž odpověď na otázku, které z rozhodnutí je meritorně správnější. To je opravdu prvořadým pohledem té, které dogmatické rozhodnutí je důslednější, a tedy přesvědčivěji zdůvodněno a potažmo tak určit, které je věrohodnější.

Srovnání je třeba vést nejprve v obecné rovině, tedy hodnocením jejich celkového charakteru a obsahu. Následně zaměříme pozornost na jednotlivé argumenty a nakonec se můžeme pokusit určit kvalitnější ze zkoumaných argumentací.

Již na první pohled je patrné, že argumentační postup Nejvyššího soudu je

¹⁵ eristickou argumentací se rozumí používání mimoracionálních prvků např. v debatě, kdy pro zvýšení věrohodnosti tvrzených závěrů je vulgárně slovně napaden některý z oponentů těchto závěrů; srovnej Ota Weinberger, *Základy právní logiky*. Masarykova Univerzita, Brno 1993, str. 225 a 226.

mnohem důslednější, vždyť jeho závěrečná teze je opřena celkem o osm logicky provázaných právních závěrů, kdežto Ústavní soud svůj právní názor ohledně uplatňování zásady „ne bis in idem“ v případě opakovaného odsouzení za spáchání trestného činu nenastoupení služby v ozbrojených silách (§ 269 odst. 1 tr.z.) opírá pouze o dva spekulativní právní závěry. Pokud Nejvyšší soud ve svém odůvodnění aplikuje převážně striktně logické argumenty, které jsou vzájemně provázány nebo se alespoň vhodně logicky doplňují, tak ve srovnání s ním Ústavní soud vychází sice taktéž z logické argumentace, avšak méně kvalitní, soustředěné do dvou právních a jednoho právně–skutkového závěru. Nález Ústavního soudu trpí velkým množstvím argumentačních pochybení, počínaje izolovaným výkladem použitých trestněprávních norem, neobjasněním pojmů „skutek“ a „úmysl“, když první z nich zůstal nevyjádřen a druhému jsou sémantickou nedůsledností přiřazovány významové vlastnosti prvního. Ve vazbě na tato sémantická a logická pochybení pak dochází k špatnému stanovování premis a nepřesnému vyvozování důsledků. V tomto ohledu je na tom rozsudek Nejvyššího soudu mnohem lépe, neboť v jeho odůvodnění nalezneme – podle našeho názoru – pouze dvě za zmínku stojící chyby. V jednom případě soud při vzniku argumentu vycházel z nepravdivé premisy a stanovil chybný důsledek a ve druhém aplikoval rétorický argument, který ne zcela přílehavě zapadá do koncepce argumentace. Jinak je odůvodnění založeno na vyčerpávajícím rozboru právně relevantních otázek, s dobrým využitím interpretačních metod a je zvláště cenné, že zde nenalezneme žádné sémantické chyby, když mimoto po jazykové stránce se jedná o velmi kvalitní právní argumentaci. Dále je třeba říci, že u obou rozhodnutí byl v dostatečné míře zjištěn skutkový stav věci a byly aplikovány správné právní normy. Přesto musíme na tomto místě poukázat na skutečnost, že Nejvyšší soud opomněl zaujmout interpretační stanovisko k ustanovení čl. 4 odst. 1 Protokolu č. 7 k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod. Podobně též Ústavní soud nepovažoval za potřebné se zabývat aplikací branného zákona, byť podle našeho přesvědčení to v daném případě bylo přinejmenším vhodné pro úplné pousouzení právního stavu věci.

Pokud se týká jednotlivých argumentů či právních závěrů jednotlivých rozhodnutí, máme za to, že v rozsudku Nejvyššího soudu, jsou právní závěry mnohem více přehledné (jedná se o vazbu zejména prvních tří právních závěrů). Právní závěry v nálezu Ústavního soudu doplácují na nedostatečné objasnění jednotlivých právně teoretických souvislostí, což jejich přesvědčivost oslabuje. Patrný je tento rozdíl mezi argumenty zvláště, když porovnáme závěr Ústavního soudu, že stěžovatel setrváním na své dříve projevené vůli službu v ozbrojených silách nenastoupit, projevil svůj dřívější úmysl, a tak došlo k zachování totožnosti skutku, jak v prvním, tak ve druhém případě spáchání trestného činu. Tento závěr není nijak teoreticky

podložen a vyplývá jen z volné úvahy Ústavního soudu. Jestliže naopak Nejvyšší soud konstatuje, že uvedený závěr představuje záměnu pojmů „úmysl“ a „skutek“, pak tento svůj závěr zdůvodňuje objasněním těchto pojmů, a aby nezvratně prokázal pravdivost svého tvrzení, rozvádí teoreticky pojetí totožnosti skutku v pohledu trestněprávní teorie samozřejmě se zřetelem na posuzovaný případ. A pokud bychom chtěli vzájemně hodnotit další argumenty obou rozhodnutí, nutně musíme shledat, že nález Ústavního soudu nepředvídá pro podstatnou část argumentace rozsudku Nejvyššího soudu žádnou odpověď.

Z výše provedeného výkladu je zřejmé, že při hodnocení kvality argumentace rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 2 Tzn 12/95 předčí srovnávaný nález Ústavního soudu sp. zn. IV ÚS 81/95. Na základě tohoto závěru se pak citovaný rozsudek Nejvyššího soudu jeví jako věrohodnější.

Autor provedeného rozboru věří, že hlavním smyslem jeho pojednání, není ani tak vyslovení toho, která argumentace resp., které ze sledovaných rozhodnutí je kvalitnější zpracováno, jako spíše prokázání skutečnosti, že pohled skrze argumentační analýzu na rozhodovací praxi soudů – spolu s nutným záběrem do obecné teorie práva – odkrývá slabá místa právního zdůvodňování a naopak dává vyniknout právně kvalitním závěrům, čímž je nejméně podnětem pro laskavého čtenáře ke hlubšímu studiu dané problematiky a možností úplnějšího hodnocení problémů právní praxe.